

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

בפני כבוד השופטת אילת גולן-תבורי

מתנגדים
1. פלוני
2. פלונית
3. פלוני
ע"י ב"כ עו"ד אסף גרשגורן ו/או עו"ד אהרון איתן.

נגד

משיבה
1. פלונית
ע"י ב"כ עו"ד בעז קראוס ו/או עו"ד עמית אלזם.
האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב משרדי ממשלה

פסק דין

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

מבוא

1. עניינו של פסק דין זה בבירור התנגדות לצוואת המנוח משנת 2006, בה ציווה את רכושו לרעייתו לה נישא בשנת 2003.

אלמנת המנוח עתרה לקיים צוואה שערך בשנת 2006 ובה זיכה אותה ברכושו. בשנת 2013 נפטר ועד לפטירה לא שינה מהצוואה. ילדיו מאשתו הראשונה התנגדו לבקשה בעילות שונות, לרבות טענה שאין זו חתימת המנוח על גבי הצוואה, שלא היה כשיר קוגניטיבית לעשותה, היה נתון תחת השפעה בלתי הוגנת של אשתו השנייה, יש לקיים צוואה הודנית קודמת ועוד.

2. נוכח טענות ההתנגדות מונו מומחים מטעם בית המשפט, הן לבדיקת החתימה על הצוואה, והן מומחה רפואי שיבחן האם היה המנוח כשיר לעריכתה. התקיימו מספר דיוני הוכחות נשמעו עדים והובאו הראיות. משהסתיימה לאחרונה הגשת הסיכומים (לאחר אורכות וסיכומי תשובה) ניתן בזאת פסק הדין.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15-07-2051 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 15-07-2133 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

טיעוני הצדדים

תמצית טיעוני המתנגדים

- 1
- 2
- 3 **לטענת המתנגדים**, החתימה על גבי הצוואה איננה של המנוח. גם אם זו כן חתימת המנוח,
- 4 נערכה בהשפעה בלתי הוגנת שהפעילה המשיבה בניצול מצבו הנפשי והרפואי בשנים לאחר
- 5 פטירת אשתו, בתחבולה ותרמית, המשיבה מעורבת בעריכתה. המנוח ערך עם אשתו הראשונה
- 6 צוואה הדדית בשנת 1997, עם המתנגד 3 ההורים היו מסוכסכים כבר אז ולא הורישו לו דבר,
- 7 אך סטייה ממנה תפגע באינטרס ההסתמכות שירשו שני המתנגדים 1-2. יש לבטל הצוואה
- 8 המאוחרת לפי הפסיקה או שישב רכוש שירש מאמם. נכון שגם אימם שינתה את הצוואה
- 9 ההדדית שלה בשנת 2002, אך המנוח ידע על כך והסכים וגם השינוי היה חלקי.
- 10 המשיבה השפיעה על המנוח, הכיר אותה בסוכנות שידוכים, צעירה ממנו. הדבר עורר את חשדם
- 11 והמנוח הציע לערוך עמה הסכם ממון, אך התחרט ולא חתם כי איימה שתעזוב אותו. הרחיקה
- 12 אותו מילדיו בודדה אותו ממשפחתו והשתלטה על גופו ורכושו. בשנת 2005 המנוח הצליח
- 13 לצאת משליטתה כשהמתנגד 3 לקח אותו לעו"ד וערך צוואה חדשה בה ציווה את רכושו לכל
- 14 המתנגדים. אך למחרת ניתק איתו קשר בגלל המשיבה. בשנת 2013 אושפז המנוח, אובחן
- 15 כסובל מדליריום שדומה לדמנציה. המשיבה אמרה לצוות הרפואי שיעדכנו רק אותה, מנעה
- 16 מהם מידע רפואי, ונפטר יומיים לאחר ששחרר מבית החולים.
- 17
- 18 **בסיכומים** טענו שהמשיבה נישאה למנוח כשהוא קשיש חולה ודכאוני בהליך בזק סודי, ופעלה
- 19 לנתקו מילדיו ולנישולם מצוואתו. חתימת המנוח צולמה בהשפעה בלתי הוגנת ומעורבות של
- 20 המשיבה ששהתה במקום. היה מנותק מילדיו, אבל הכל בגלל המשיבה. המנוח היה כבד שמיעה
- 21 ולכן המשיבה היא זו שאמרה לו מה נאמר ועשתה זאת באופן מגמתי. לא נתנה להם להיות
- 22 איתו לבד והסיתה אותו נגדם. היה מבוגר וחולה, לקח תרופות שיכלו להשפיע עליו, מצבו
- 23 הרפואי הפך אותו לתלותי. הצוואה הוסתרה מהם והתגלתה מעורבות המשיבה בעריכתה ע"י
- 24 עו"ד, שמכיר את עוה"ד של המשיבה, שנכח בחתימה ומעורבותו בצוואה הוסתרה. המנוח לא
- 25 יכול היה לתאם טלפונית מועד עריכת הצוואה ותוכנה כי היה לקוי שמיעה, המשיבה עשתה
- 26 זאת. הצוואה נחתמה בביתו בפגישה אחת על מסמך מודפס שהוכן מראש, לא יתכן שזה היה
- 27 רצונו החופשי. צילמו אותו לתעד רצונו החופשי אך בנוכחותו והמנוח נשמע כועס על ילדיו,
- 28 בלי שום סיבה, כי הכל היה בגלל הסתה של המשיבה. עוה"ד שערך את הצוואה שיקר והסתיר
- 29 עובדות, לא ידע להסביר איך הגיע העד הנוסף. גרסתו שקיבל פרטים בצוואה מהמנוח נסתרה
- 30 בעדותו, ורק בחקירה הנגדית עלה כי החתימה צולמה, שיקר מי נכח בחתימה. הודה שלמנוח
- 31 היו בעיות שמיעה חמורות כך שהופרכה הגרסה שנערכה טלפונית. הצוואה נחתמה בתחבולה
- 32 ותרמית, המשיבה שכנעה את המנוח בסקר שילדיו לא מעוניינים לפגוש אותו. יש לפסול את
- 33 הצוואה. תצהירי המתנגדים לא נסתרו, בעוד שהמשיבה ועדיה לא אמינים. השכן שהעיד היה

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15-07-2051 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 15-07-2133 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

1 גם מי ששכר ממנו את יחידת הדיור. האחייך העיד על ביקורים רבים מופרזים. הנכדים קיבלו
2 אליו גישה מצומצמת, כי לא היוו איום פוטנציאלי להשתלטות על רכושו. המשיבה ערכה
3 מניפולציות. לאור הוכחת תלות המנוח במשיבה ומעורבותה בעריכת הצוואה יש להורות על
4 היפוך נטל הראייה. הוכחה צוואה הדדית של המנוח ואשתו הראשונה ולפי עקרון תו"ל יש לבטל
5 את הצוואה מ-2006 ולקיים את הצוואה ההדדית משנת 1997.
6

7 **בסיכומי תשובה** חזרו על כך שהצוואה מנשלת את ילדי המנוח בניגוד לקרבתו אליהם קודם
8 להכרות עם המשיבה. הכל בגלל השפעה בלתי הוגנת של המשיבה. נוכחות עו"ד בעת עריכת
9 הצוואה התגלתה במקרה. ההלכה שאין לקבל השפעה בלתי הוגנת בין בני זוג איננה הפסיקה
10 הרווחת כשמדובר באישה שנייה. אין הסבר עובדתי לנישול הילדים.
11

תמצית טיעוני המשיבה (מבקשת הקיום)

12
13 **6.** המשיבה עתרה לקיים צוואת המנוח משנת 2006. הייתה בת 62 כשהכירו, נוצר ביניהם קשר
14 קרוב ואוהב והחליטו להינשא. חיו בשיתוף כ-12 שנה, נישאו ב-2003, נפטר בסוף 2013. התנהלו
15 בשיתוף ואמון, פתחו חשבון משותף והעבירה לשם כספיה. המתנגדים הם שניסו להשפיע עליו,
16 ניסו שיחתום על הסכם ממון אך החליט שלא מעוניין, ניסו להפריד ביניהם ולא הצליחו. נהגו
17 בצורה מחפירה בחייו ואילצו אותו להיגרר להליכים משפטיים. המתנגד 3 היה בנתק מוחלט
18 ממנו ובמערכת יחסים קשה שנים רבות עוד בחיי אשתו הראשונה, גם בצוואה קודמת נושלת
19 מעיזבונו. המתנגד 1 ניהל מולו הליכים משפטיים בחייו בגלל סכסוך כספי, ניסה לטעון שצריך
20 אפוטרופוס בהליך שנדחה. שניהם מעלו באמונו ובכספו, נהגו בו כאויב. הבת לקחה ממנו כסף
21 ולא הכירה לו תודה, גרמה לו לאכזבה וכעס. בשנת 2006 כשערך את הצוואה היה כשיר ועצמאי.
22 גם בצוואה קודמת מ-2003 בפני רשות (בבימ"ש למשפחה ת"א) הוריש לה רכוש. היה אדם
23 דעתן עצמאי ודומיננטי. הוא יזם הצוואה, יצר קשר עם עו"ד, ניפגש עימו, מסר רצונו וחתם
24 עליה מרצונו החופשי. במועד הצוואה היה עצמאי, וניהל הליכים משפטיים. המתנגד 1 שניסה
25 בעבר לטעון נגדו שלא כשיר מחק את ההליך לאחר שהגיע להסדר כספי עם המנוח בהסכם
26 שנחתם ע"י המנוח. רק ב-2013 שבועיים לפני פטירתו, 7 שנים לאחר עריכת הצוואה, החמיר
27 מצבו. גם כשחלה היא זו שטיפלה בו, ילדיו בחרו לעמוד מהצד, הבת ניתקה את הטלפון. טיפול
28 בבן זוג הינו לגיטימי, ולא הוכיחו השפעה בלתי הוגנת. צוואות הדדיות שערכו המנוח ואשתו
29 ב-1997 היו לפני התיקון לחוק ולא נכתבה בהן הגבלה לתיקון עתידי, אמם המנוחה שינתה
30 מהצוואה ההדדית על דעתה.
31

32 **7.** **בסיכומים** כתבה שהייתה בת זוגו 12 שנה, התחתנו ב-2003, ילדיו היו מנותקים ממנו. הצוואה
33 נחתמה 7 שנים לפני פטירתו. גם בצוואה קודמת בפני רשות מ-2003 ציווה לה רכוש. הטענה
34 שהחתימה לא חתימתו נזנחה בסיכומים. חוות דעת המומחה תומכת בכך שזו חתימתו. לא

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

1 חקרו אותו, יש לאמץ המסקנות. הצוואה ההדדית נערכה לפני התיקון לחוק והמנוח היה רשאי
2 לבטלה בכל עת. כל שציוו שם היה אחד לשני ולא ניתנה הוראה של יורש אחר יורש. אשתו
3 הראשונה שינתה בעצמה מצוואה זו. הוכח שהמנוח היה כשיר וצלול בעת עריכת הצוואה וגם
4 טענה זו נזנחה. חו"ד המומחה העלתה שהיה כשיר וצלול, לא ביקשו לחקור אותו ויש לאמץ
5 חוה"ד. כשם שהיה צלול למכור זכויות במגרש למתנגד 1 ב-2008 היה צלול לערוך צוואה ב-
6 2006, חל השתק שיפוטי. המתנגד 1 לקח אותו לערוך צוואה בשנת 2005 ובוטלה בהמשך. הוכח
7 שהמנוח חתם על הצוואה מרצון חופשי ללא השפעה תרמית ותחבולה. חו"ד המומחה
8 והעדויות שהסתדר בעצמו תוך שנעזר באנשים שונים העידו על עצמאותו. לא היה תלוי בה,
9 ותמיכת בני זוג טבעית. לא היה מבודד, מי שרצה היה בקשר עימו. הילדים היו בנתק ארוך עוד
10 קודם לצוואה ולכן סבירה. לא חיבלה במכשיר השמיעה. לא הוכחה השפעה בלתי הוגנת או
11 תלות. לא ברורה טענה לתחבולה או תרמית, כבר בצוואה קודמת נושלו. עוה"ד העיד שהמנוח
12 היה איתן בדעתו להוריש לה, התרשם שצלול ורצונו עקבי. אישר שלא נכחה בחתימת הצוואה.
13 עו"ד ___ היה עו"ד של המנוח, ולא עו"ד מטעמה, הם בחרו שלא לזמן אותו לחקירה. כך גם
14 בחרו לא לזמן העד לצוואה. עוה"ד הסריט אותו חודשים לאחר הצוואה וניכר כאבו על שלא
15 בקשר עימו ומהווה ראייה. לא הוכח ששומעים אותה ולא התבקש מומחה לקול. המתמלל
16 מקצועי לא ציין זאת בתמליל. יש לדחות טענתם למעורבות בעריכת הצוואה. יש לדחות את
17 ההתנגדות ולקיים את צוואת המנוח מיום 29.9.2006, ולחייבם בהוצאות משפטיות ראויות
18 ושכ"ט עו"ד בשל התנהלותם למשיכת ההליך, המתינו שנה עם הצו לקבלת מסמכים רפואיים,
19 העלו טענות סותרות ועוד.

20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33

דיון

רקע עובדתי

8. ההתנגדות הינה לצוואה בעדים משנת 2006 שהוגשה כצוואת המנוח מר _____ ז"ל
("המנוח"), שנערכה ביום 29.9.2006 ("הצוואה"), בה ציווה את רכושו לרעייתו מנישואיו
השניים ("המשיבה" וכן "מבקשת הקיום").
המתנגדים הם שלושת ילדיו של המנוח מנישואיו הראשונים.
9. המנוח נישא למשיבה עוד בשנת 2003 (ביום 10.2003), 3 שנים קודם לעריכת הצוואה.
10. המנוח נפטר בשנת 2013 (ביום 12.2013), 7 שנים לאחר עריכת הצוואה בעדים.
לא הובא כי עד ליום פטירתו ערך צוואה אחרת.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

מסגרת משפטית

- 1
2 11. עקרון העל בדיני הירושה הינו כי יש לכבד את רצון המנוח, על ידי קיום רצונו כפי שבא לידי
3 ביטוי בצוואה. (ע"א 724/87 גולד (כלפה) נ' גולד, פ"ד מח(1) 22, 28 (1993); ע"א 1900/96
4 טלמצי'ו נ' האפוטרופוס הכללי, פ"ד נג(2) 817, 826 (1999)).
5
6 12. העקרון הינו שיש לכבד את רצונו של המנוח גם אם בחר להדיר יורשים מצוואתו. (רע"א
7 5103/95 דשת נ' אליהו, פ"ד נג (3) 97, 109 (1999)).
8
9 13. שהרי בית המשפט איננו שם את רצונו תחת רצון המצווה. כך גם אין די בהעלאת חשש או טענה
10 להשפעה בלתי הוגנת או העלאת סברות כדי להביא לבטלות הצוואה. (ע"מ (ת"א) 1100/05
11 פלוגי נ' פלוגית, ס' 11 (6.4.2009)).
12
13 14. הנטל להוכחת טענות ההתנגדות הינו על המתנגדים לצוואה. לא נמצא כי הובא בסיס לשנות
14 מכך כאן.
15
16 15. צוואה בעדים - סעיף 20 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 ("חוק הירושה") קובע את האפשרות
17 לערוך צוואה בעדים. על הצוואה להיות בכתב, להכיל תאריך, ולהחתם על ידי המצווה בפני
18 שני עדים לאחר שהצהיר בפניהם כי זו צוואתו, והעדים חתמו גם הם.
19

הצוואה

- 20
21 16. זהו נוסח הצוואה נשוא ההליכים, מיום 29.9.2006:
22

צוואה

- 24 היות: ואין איש יודע את יום מותו.
25 והיות: וברצוני לצוות מה ייעשה ברכושי לאחר שלא אהיה בחיים.
26 לכן: אני החתום מטה _____ ת.ז. ... המתגורר ברח' _____
27 בהיותי בדעה צלולה ומבלי שהופעל עלי לחץ או איום כלשהו מצווה בזה לאמור:
28
29 1. הנני מצווה בזאת את כל רכושי שיישאר אחרי מותי מכל סוג ומין ללא יוצא מן
30 הכלל לרבות מקרקעין, מיטלטלין זכויות והכספים והכולל בין היתר את חלקי
31 במגרש וכל הבנוי עליו, הנמצא באזור התעשייה ב_____ והידוע גם כחלקה __ בגוש
32 _____ בית מגוריי ברח' _____ הבנוי בחלקה __ בגוש _____ וכן כל
33 השייך לחלקה זו שכוללת מגרש ושני בתים הבנויים עליו על כל תכולתם, כל כלי
34 הרכב שבבעלותי, כספי בחשבונותי בנקים, חלקי בכספים המופקדים בחשבונות
35 המשותפים שלי ושל אשתי _____.
36 כל הרכוש הנ"ל אשר ייקרא להלן: "עזבוני" יתחלק בהתאם לאמור בצוואתי.
37 2. אני מצווה בזה את עזבוני לאשתי _____ ת.ז. ... בלבד. (להלן: "אשתי").
38 3. כל מי שיש לו תביעה כלשהי לעזבוני, פרט לאשתי, מקבל 1 ₪ בלבד.
39 4. את כל הנ"ל עשיתי והצהרתי בתנאים הבאים.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

1 א. שכל עוד אני בחיים אהיה רשאי לעשות בעזבוני כפי שארצה מזמן לזמן.
 2 ב. שכל ימי חיי אהיה רשאי בכל עת ובכל שעה שארצה לשנות את צוואתי זו להוסיף
 3 עליה לגרוע ממנה ולבטלה כליל. אולם כל זמן שלא אעשה כן תעמוד צוואתי זו
 4 בתוקף מוחלט כתוקף של שטר צוואת בריא.
 5 5. צוואה זו מבטלת כל צוואה קודמת וכל מסמך אחר שנעשו על ידי לפני צוואה
 6 זו.
 7 6. הנני חותם על צוואה זאת ללא אונס וכפיה במעמד שני עדים בפניהם אני מצהיר
 8 כי זאת צוואתי.
 9 ולראיה באתי על החתום בראשון לציון
 10 היום: 29.9.06
 11 _____
 12 (-)
 13 _____
 14 ”

15 17. נכתב כי נחתמה בפני שני עדים, אשר חתמו גם הם על הצוואה והצהירו:

16
 17 ”אנו החתומים מטה:
 18 1. _____ עו"ד ת.ז.ז. _____ מרח' _____
 19 2. _____ ת.ז.ז. _____ מרח' _____
 20 מאשרים בזאת שהמצווה _____ חתם בפנינו על הצוואה דלעיל, כשהוא בדעה
 21 צלולה ומיושבת וללא כפיה או אונס, אחרי שהצהיר בפנינו שזאת צוואתו, וכי אנו
 22 חתמנו אתו במעמד אחד על אישור זה.
 23 ולראיה באנו על החתום היום: 29.9.06
 24 _____ (-) _____ (-)
 25 _____ עו"ד _____
 26 _____ ”

מומחה לבחינת החתימה על הצוואה

28
 29 18. נוכח טענת המתנגדים כי החתימה על הצוואה איננה תואמת את חתימת המנוח, כך לטענת
 30 המתנגד 1 שמסר שהיה שותף עסקי שלו ומכיר את חתימתו, מונה מומחה מטעם בית המשפט
 31 לבדיקת הטענה ("המומחה לחתימה").

32
 33 19. המומחה נתבקש לחוות את דעתו האם מדובר בחתימת המנוח על גבי הצוואה. נקבע כי
 34 המתנגדים שביקשו את מינוי המומחה ישאו בשכ"ט בשלב זה, והצדדים ימציאו לו כל מסמך
 35 שיבקש לצורך הבדיקה. (ע' 4 פרוטוקול 12.11.15).

36
 37 20. הוגשה חוות דעת המומחה מיום 22.5.16 ("חוות דעת המומחה לחתימה"), נפתלי המכון
 38 לזיהוי כתב יד גרפולוגיה משפטית בע"מ), בה נקבע כי קרוב מאוד לוודאי שהחתימה כן
 39 נחתמה על ידי המנוח.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

21. המומחה לחתימה פירט את הנתונים שהתקבלו לצורך ביצוע הבדיקה וכיצד בוצעה הבדיקה לרבות השוואת דוגמאות חתימה. כך גם פורטו הממצאים השונים שהביאו למסקנה זו, לרבות זהות בחלק ניכר מתכונות הכתב, לרבות בתכונות כתב שהחותם איננו מודע להן ואשר הן קשות לחיקוי.

"ה. ממצאים

1. טווח הווריאציה הטבעי של חותם הדוגמאות רחב מאד.
2. קיימת זהות בחלק ניכר מתכונות הכתב, בהשוואה בין חתימת המחלוקת לבין חלק מהדוגמאות.
3. הזהות האמורה קיימת בין היתר בתכונות כתב להן כותב אינו מודע ו/או הקשות לחיקוי.
4. הזהות האמורה נמצאה בין היתר בתכונות הכתב הבאות:
 - 4.1 לחץ כתיבה.
 - 4.2 מבנה קוו מיקרוסקופי.
 - 4.3 פריסה במרחב.
 - 4.4 חיבורים.
 - 4.5 מבנה לולאות.
 - 4.6 קווי פתיחה וסיום.
 - 4.7 עיצוב ספציפי.
 - 4.8 מיקום יחסי.
 - 4.9 פרופורציות פנימיות.
 - 4.10 ריווח.
 - 4.11 נטיית ציר האותיות.

...
לאור האמור לעיל קרוב מאד לוודאי שחתימת המחלוקת נחתמה על ידי חותם הדוגמאות."

(ע' 4-5 לחוות דעת המומחה לחתימה).

22. המומחה לחתימה לא זומן לחקירה ע"י המתנגדים לחקירה על חוות דעתו והיא לא נסתרה.

23. אף דומה כי הטענה שהחתימה אינה חתימת המנוח נזנחה בסיכומי המתנגדים.

24. המומחה משמש כזרועו הארוכה של בית המשפט ומסייע בתחום מומחיותו כגורם ניטרלי המחווה דעתו. ההימנעות מזימונו של המומחה לחתימה לחקירה על חוות הדעת, וזניחת הטענה בסיכומים, מחזקים את המסקנה שיש לקבל את חוות הדעת ולאמצה.

25. **מכל האמור לעיל המתנגדים לא הוכיחו טענתם כי החתימה על גבי הצוואה איננה של המנוח. טענה זו נסתרה במסקנות חוות דעת המומחה לחתימה והממצאים המפורטים שלא נסתרו. הטענה נדחית.**

משכך נקבע כי החתימה על גבי הצוואה הינה של המנוח.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

כשירות המנוח לעריכת הצוואה

- 1
2 26. חוק הירושה קובע כי כל אדם כשיר לצוות, אלא במקרה בו חל אחד המקרים המנויים בחוק.
3
4 27. כלומר, הכלל הינו שכל אדם כשיר לצוות, ויש לכבד את רצונו, אלא אם הוכח אחרת.
5 רק צוואה שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה, בטלה. (ס' 26 לחוק
6 הירושה).
7
8 "חזקה היא על אדם שכשר הוא לפעולות משפטיות - בהן עשיית צוואה - וחזקה
9 היא על מצווה כי בעת עשייתה של צוואתו ידע להבחין בטיבה של צוואה. הטוען
10 כי בעת עשייתה של צוואה לא ידע המצווה להבחין בטיבה של צוואה - עליו הנטל
11 להוכיח טענתו". (ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרום, פ"ד מט(1), 318, 327 (1995)).
12
13 28. נטל השכנוע בטענה זו של העדר כשירות המנוח מוטל על המתנגדים. גם כאן אין די בעצם
14 העלאת הספק, אלא עליהם להביא הוכחה של ממש לטענה זו.
15 זאת בסיוע עדות רפואית או אחרת בנוגע למצבו של המנוח, כאשר נקודת הזמן הרלבנטית
16 לבחינת כשירותו של המצווה הינה במועד עריכת הצוואה. (ע"א 851/79 בנדל נ' בנדל, לה (3)
17 101 (1981); ע"א 724/87 כלפה, שם).
18
19 29. גם אם יוכח שבמועד שקדם לכך, או לאחר מועד זה, מצבו של המנוח היה שונה, עדיין אין
20 בכך כדי לשלול את רצונו של המנוח בעת עריכת הצוואה. (ע"א 851/79 בנדל, שם; ע"א
21 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד נד (2), 215, 223 (2000)).
22
23 30. כמו כן לא כל ירידה בכושרו הקוגניטיבי של המצווה, תביא לשלילת כשירותו לערוך צוואה.
24 לעניין זה יש לבחון האם הבין "בטיבה של צוואה", כלומר האם היה מודע לכך שהוא עורך
25 צוואה, האם ידע את היקף רכושו ויורשיו, והאם היה מודע לתוצאות עשיית הצוואה על
26 יורשיו. (ע"א 851/79 בנדל, שם; ע"א 15/85 מזרחי נ' רז ואח', פ"ד מא(4) 454 (1987)).
27 המשקל שיינתן לשיקולים אלה, משתנה בהתאם לנסיבות כל מקרה. (ע"א 1212/91 קרן
28 ליב"י ואח' נ' בינשטוק, פ"ד מח(3) 705 (1994); ע"א 5185/93 היועמ"ש נ' מרום, שם).
29
30 31. עם זאת יובהר כי בית המשפט איננו בודק את עצם רצונו של המנוח, אלא די לבית המשפט
31 שישתכנע שהיה בהתנהגותו הכוללת בעת עריכת הצוואה והחתימה עליה, כדי להצביע שהוא
32 ידע להבחין בטיבה של צוואה. (ע"א 724/87 כלפה, שם).
33 כלומר, בית המשפט אינו שם את שיקול דעתו שלו בנוגע לתוכן הצוואה – במקום שיקול דעתו
34 של המצווה.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוניס נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

32. כמו כן טענת המתנגדים שהצוואה איננה מזכה אותם כילדיו ברכושו, והמנוח מזכה רק את אשתו היא המשיבה ברכוש - אין די בטענה זו כדי להוכיח העדר כשירות או כדי להוות עילה לפסילת צוואה. שהרי הדרת ילד מצוואת הורה, אפשרית על פי הדין. (ע"א 724/87 **כלפה** לעיל, 22; ע"א 245/85 **אנגלמן נ' קליין**, מג (1) 772).

מונה מומחה רפואי

33. נוכח טענת המתנגדים להעדר כשירות, נקבע כי ימונה מומחה לבירור כשירות קוגניטיבית של המנוח במועד עריכת הצוואה ("**המומחה הרפואי**"). המומחה יוכל לעיין במסמכים הרפואיים הנחוצים לו, המתנגדים יישאו בשכ"ט בשלב זה. הצדדים הסכימו ביניהם על זהות המומחה (ד"ר פלדינגר).

34. חוות דעת המומחה הרפואי הוגשה בתיק ביום 10.9.17 ("**חוות דעת המומחה הרפואי**").

35. בחוות דעת המומחה רפואי נקבע, לאחר שסקר את הממצאים וסיכם אותם, **כי לפי התיעוד הקיים לעניין מצבו הקוגניטיבי של המנוח במועד עריכת הצוואה היה צלול בכדי להבחין כראוי בטיבה של צוואה.**

36. **נכתב במפורש כי בבדיקות רפואיות רבות שנערכו למנוח, לא תועד ולא נרמז שקיימת הפרעה קוגניטיבית או מצב נפשי מעורער.**

גם אם לקח לתקופה (בסמוך לאחר שהתאלמן) תרופות נוגדות דכאון אין תיעוד לבדיקה פסיכיאטרית שנזקק לה. תלונה על הפרעה בזיכרון לא שוללת את שנמצא כי **המנוח התנהל ותיפקד באופן עצמאי בחיי היום יום שלו, לרבות נהיגה וניהול משק הבית.**

37. לא זו בלבד אלא שבשנת 2006 (שנת עריכת הצוואה) עבר בבדיקות רפואיות רבות, ואף ניתוח בברך עליו חתם תוך הסכמה מדעת, ולא נרמז ולא נכתב שיש לו הפרעה קוגניטיבית. כך גם לאחר שנת 2006.

38. כך נכתב במסקנות חוות דעת המומחה הרפואי :

"לסיכום:

1. המנוח _____ ז"ל היה כבן 79 בתאריך הרלבנטי כשערך את צוואתו ב- 29.9.06.
2. התאלמן בתחילת שנת 2002 מאשתו שסבלה ממחלה _____ (____). באותה תקופה לערך תועד על שנטל תרופות _____ לא קיים תיעוד שנבדק בבדיקה פסיכיאטרית מקצועית.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

3. במהלך שנת 2002 ועוד קודם לכן התלונן על הפרעות זיכרון. יחד עם זאת, תפקד באופן עצמאי, נהג וניהל משק בית.
4. לנוכח תלונתו על ירידה בזיכרון, הופנה לבדיקה במרפאת הזיכרון: שם אובחן כשרוי באבל לאחר פטירת אשתו, לא היה מרוכז, _____ וסיפר על שקשה לו. אובחן עם _____ (____). במצבו _____, הועבר לו גם המבחן הקוגניטיבי, מיני-מנטל, בו השיג תוצאה של _____, אשר משקפת ירידה מסוימת בזיכרון, אך לא דמנציה.
- הוזמן שוב לבדיקה כעבור מספר חודשים, אך לא הופיע. עבר גם בדיקת _____ אשר למעט _____ קלה – בינונית, לא הראתה דבר חריג. יש מקום גם לציין שבדיקת _____ כשלעצמה אינה אבחנתית לדמנציה.
5. בין השנים 2002-2005 התלונן על מיחושים גופניים שונים ונבדק ע"י רופאים שונים: בסוף דצמבר 2003 נרשם גם על היותו במתח "עקב בעיות עם הילדים והוצע לו טיפול תרופתי ב- _____.
- בשנת 2003 נזקק להשתלת _____, לאחר שאיבד את הכרתו. בשנת 2006 עבר ניתוח של החלפת _____, לכך הביע את הסכמתו מדעת.
6. במהלך שנת 2006 נבדק מספר רב של פעמים ע"י רופאים שונים, וזאת גם לנוכח כאבי _____ לבירור כאבי _____, נתבקש לעבור _____, בדיקה אשר נעשתה ב- 30.5.06 ולכך חתם על הסכמתו.
7. במהלך ביקוריו הרבים בשנת 2006, אצל מטפלי השונים, לא תועד וגם לא נרמז על הפרעות קוגניטיביות או מצב נפשי מעורער, וכך גם לאחר שנת 2006.
8. מצבו הגופני החמיר, עם פגיעה ב _____ והרעה ב _____ באשפוזו בסוף 2013, תועד על מצב _____ חריף, ובבדיקת _____ אובחנו גם _____ לפיכך נכתבה אבחנה של ירידה קוגניטיבית על רקע _____.
- (חוות דעת המומחה הרפואי ע' 6-7).
39. בסיפת הסיכום נכתב כי: "לאור כל זאת, על פי התיעוד הקיים, מצבו הקוגניטיבי של המנוח _____, בתאריך 29.9.06 היה צלול בכדי להבחין כראוי בטיבה של צוואה." (חוות דעת המומחה הרפואי, ע' 7).
40. רק כעבור שנים, בשנת 2013, החמיר מצבו הגופני ובסוף השנה יש תיעוד על מצב _____ וירידה קוגניטיבית.
41. המתנגדים פנו למומחה הרפואי בשאלות הבהרה, ובתשובותיו המומחה לא שינה ממסקנתו. כך לעניין תרופות נוגדות _____, כך ל _____ בה לא חייבת קורלציה או השלכה קוגניטיבית ותפקודית על מצבו של החולה. המומחה הרפואי אף הבהיר כי אילו הייתה השלכה כזו, כמו גם לעניין _____ וכו' כמפורט שם, הרי שהדבר בא לידי ביטוי בבדיקות הקליניות שעבר המנוח וברישומים בהן, ולא כך נמצא והדבר איננו עולה מהרישומים. (תשובות מיום 4.3.18, הוגשו בתיק).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15-07-2051 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 15-07-2133 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 המומחה משמש כאמור כזרועו הארוכה של בית המשפט ומסייע בתחום מומחיותו כגורם
2 מקצועי וניטרלי. יש צורך בנימוק כבד משקל ובולט על מנת לדחות את קביעת המומחה. (ע"א
3 1240/96 חברת שיכון עובדים בע"מ נ' רוזנטל ואח', פ"ד נב (4), 563 ע' 569 (1998)).
4
- 5 גם המומחה הרפואי לא זומן לחקירה - המתנגדים לא מצאו לזמן את המומחה הרפואי
6 לחקירה על חוות דעתו, והיא לא נסתרה.
7 שהרי ניתן לחקור את המומחה בחקירה נגדית על מסקנותיו ככל שחולקים עליהן. הימנעות
8 בעל דין מלעשות כן, הינה סיכון שטענתו כנגדן תידחה. (ע"א 2160/90 רז נ' לאץ פ"ד מז (5)
9 170; א. גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי, מהדורה 813, תש"פ-2020 ע' 679).
10
- 11 המתנגדים לא מצאו לסתור את חוות דעת המומחה הרפואי, אשר קבע כי המנוח היה צלול
12 בכדי להבין כראוי בטיבה של הצוואה, לא בדרך של חקירה ולא בדרך של עימות עם מסמכים
13 נוספים.
14 הפנייה בסיכומים למסמכים רפואיים, אין בה משום 'קיצור דרך' או התמודדות עם מסקנות
15 המומחה הרפואי. לא הוכח כי מביאה לשינוי במסקנה העולה מחוות דעת המומחה הרפואי
16 – כי המנוח היה צלול בכדי להבחין כראוי בטיבה של צוואה במועד בו ערך את הצוואה.
17
- 18 מסקנה זו נתמכת גם בעדויות ובממצאים נוספים, להלן.
19
- 20 הובאה עדות אחיינו של המנוח שהיה עימו בקשר קרוב, כי צלול ועצמאי. ידע מה קורה איתו
21 וחרף מחשבה:
22 "אני מצהיר מידיעה אישית כי לאורך השנים הייתי בקשר טוב וקרוב עם המנוח
23 (משנת 2003) ועד לפטירתו – המנוח היה צלול, שקול וחד כתער. המנוח ידע מה קורה
24 איתו, מה קורה מסביבו, היה דעתן, מלא ידע, רהוט וחרף מחשבה.
25 רק בשבועות האחרונים לפני פטירתו, המנוח היה חלש יותר, אך עדיין היה צלול
26 וחד מחשבה." (מר _____, ס' 7 לתצהירו).
27
- 28 הדבר לא נסתר בעדותו עת נחקר, אף השיב כי המנוח "היה מאוד צלול" (פרוטוקול 26.3.19
29 ע' 38, ש' 22).
30
- 31 כך הצהירה המשיבה, אשתו משנת 2003. (כך בין היתר - "אני מצהירה שבעלי המנוח היה
32 עצמאי וכשיר לחלוטין." ס' 9 לתצהירה).
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוניס נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 כך הצהיר עורך הדין שערך עבור המנוח את הצוואה, עו"ד _____, כי המנוח הוא שקבע
2 את תוכנה של הצוואה, בשיחה טלפונית עימו במסגרתה עוה"ד בירר מי יהיו הזוכים בצוואה,
3 מי יורשיו ומה היקף עיזבונו. (ס' 1-2 לתצהיר עוה"ד, ר' ציטוט להלן בהמשך).
- 4 גם כאשר הגיע לביתו של המנוח ושוחח עימו, התרשם כי הוא "צלול וחד כתער". (ס' 4
5 לתצהירו) ותיאר את הפגישה. (ס' 3 לתצהיר, ר' ציטוט להלן בהמשך).
- 6
- 7 עוה"ד נחקר על כך, ולא נמצא כי הדבר נסתר בעדותו. (פרוטוקול 10.7.19 ע' 54 ש' 16-17, 23-
8 26). נשאל על המפגש והבהיר כי התרשם שהמנוח צלול ומבין, המנוח קרא את הצוואה וככל
9 שהייתה מילה משפטית לא מובנת הסביר לו אותה.
- 10
- 11 "תשמע, _____ מבחינת האוזניים שלו הוא לא כל כך שומע, בהתחלה הצעתי לו בוא
12 נקריא לך, הבנאדם צלול בדעתו, והחלטתי שאני אקריא לו את הצוואה, קלטתי
13 שאני אדבר חזק, החלטתי שאני התיישב לידו הוא קורא לידי את הצוואה ואני
14 עובר איתו, אם היתה מילה משפטית שלא מבין הסברתי לו." (ע' 55, ש' 16-13).
- 15
- 16 יתר על כן – הוכח כי המתנגד 1 חתם עם המנוח על הסכם מכר לזכויות במקרקעין בשנת 2008,
17 כלומר במועד המאוחר לעריכת הצוואה, ולא סבר כי מצבו הנפשי יש בו כדי לשלול את החתימה
18 על ההסכם והעברת הזכויות במגרש ובנכס לידי, כמובא להלן.
- 19
- 20 הוכח כי המנוח הגיש הליכים משפטיים, 3 תביעות, כנגד הבן המתנגד 1 (____), בעניין נכס
21 מסחרי, תביעה לקבל שכירות מהנכס, ותביעה בעניין פעולות בחשבון הבנק. (תצהיר המתנגד 1
22 ס' 51).
- 23 המתנגד 1 מטעמו הגיש בקשה לאפוטרופוסות על המנוח, אלא שבהמשך נמחקה, לאחר שהגיע
24 להסכמה עם המנוח על הרכוש.
- 25 בחודש יוני 2008 המתנגד 1 חתם עם המנוח על חוזה, בו רכש המתנגד זכויות המנוח במגרש
26 ובמבנה מסחרי ב____. (חוזה מיום 6.08.____, נספח י לתצהיר המתנגד 1).
- 27
- 28 מכאן שבפעולה זו של כריתת חוזה עם המנוח, ראה בו המתנגד 1 כמי שכשיר לחתימה עליו
29 בשנת 2008. לא נהיר כיצד טוען להעדר כשירות כבר שנתיים קודם לכן בשנת 2006.
- 30
- 31 המתנגד נחקר על עניין זה, ולא הכחיש כי ערך מולו עסקה בשנת 2008 וחתם על חוזה.
32 (יש. בשנת 2007 אביך מכר לך את המגרש ב____ כן. ת. למיטב זכרוני זה ב- 2008 ולא 2007"
33 ע' 28 לפרוטוקול, ש' 5-6), התחמק מתשובה ברורה כאשר נשאל האם צריך לבטל עימו את
34 עיסקת המכר שעשה עם אביו, ולבסוף אישר כי יתכן שאביו היה בכושר. (ע' 28 שם, ש' 21-5).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 טענת העדר כשירות קוגניטיבית משליכה על נפקות פעולה משפטית. משנטען העדר כשירות
2 מתמשך, הרי כשם שהמנוח היה צלול ועצמאי למכור זכויות במגרש ובנכס למתנגד 1 בשנת
3 2008 היה כשיר לערוך צוואה בשנת 2006. דומה הדבר להשתק שיפוטי, הקם כאשר בעל דין
4 טוען טענה סותרת בהליכים שונים. (רע"א 4224/04 בית ששון בע"מ נ' שיכון עובדים
5 והשקעות בע"מ, פ"ד נט(6) 625 (2005)).
6
- 7 54. לא נמצא שמסמכים רפואיים משנת 2013 – 7 שנים תמימות לאחר עריכת הצוואה (ס' 50
8 לתצהיר המתנגדת, למשל מסמך מיום 12.13.12, מסמך מיום 12.13.12, נספח ד' לתצהירי
9 המתנגדים), יש בהם לסתור את כשירותו של המנוח לעריכת הצוואה בשנת 2006. מסמך
10 שנערך שנים לאחר עריכת הצוואה, אינו מעיד על מצבו בעת עריכתה.
11
- 12 55. על כן גם עדותו של שכן המנוח, שוכר יחידת הדירור משנת 2011 ואילך, שהעיד מטעם
13 המשיבה, שבשנים אלה המנוח היה 'בסדר גמור בראש', הבין מה קורה סביבו ומעודכן (מר
14 _____, ס' 4 לתצהירו, וכן ע' 41 לפרוטוקול), אינה יכולה לבוא במקום מצבו הרפואי
15 בעת עריכת הצוואה, גם אם יש בה חיזוק לכך.
16
- 17 56. לסיכום נקודה זו, לא הובאה ראייה שיש בה להביא לסטייה מחוות דעת המומחה הרפואי
18 המנומקת, בה נקבע כי מצבו הקוגניטיבי של המנוח היה צלול במועד עריכת הצוואה בכדי
19 להבחין כראוי בטיבה של הצוואה.
20 חוות דעת המומחה הרפואי לא נסתרה, אף חוזקה בראיות בעדויות ובנסיבות הנוספות כפי
21 שפורט.
22
- 23 57. מכל האמור לעיל המתנגדים לא הוכיחו טענתם כי המנוח לא היה כשיר בעת עריכת הצוואה,
24 והטענה נדחית.
25
- 26 **השפעה בלתי הוגנת**
- 27 58. טענה נוספת שהעלו המתנגדים הינה כי המשיבה השפיעה על המנוח השפעה בלתי הוגנת,
28 פעלה בתחבולה ותרמית, ולא חתם מרצונו החופשי.
29
- 30 59. ס' 30 (א) לחוק קובע כי: "הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת,
31 תחבולה או תרמית - בטלה".
32 מדובר בטענה עובדתית וקיומה או העדרה יקבעו בהתאם לעובדות כל מקרה, כאשר נטל
33 השכנוע מוטל על המתנגדים לקיום הצוואה. לא נמצא כי הובא בסיס לשנות מכך כאן, או
34 כי הוכחו נסיבות להיפוך הנטל.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 לא כל השפעה נחשבת להשפעה בלתי הוגנת. נקבע כי הכוונה להשפעה שאינה שגרתית, שיש
2 בה מרכיב של אי-הגינות במושגים של מוסר אישי או חברתי. (ע"א 4902/91 גודמן נ' ישיבת
3 שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות, פ"ד מט(2), 441, 447 (1995); ע"א 5185/93 היועמ"ש
4 נ' מרום, שם).
5
6 הפסיקה קבעה 4 רכיבים מצטברים לקביעת השפעה בלתי הוגנת: מצווה הנתון להשפעה;
7 נהנה שהיתה לו אפשרות להפעיל השפעה בלתי הוגנת; נהנה שהיו לו אמצעים להפעיל השפעה
8 בלתי הוגנת; הצוואה נחזית להיות תוצאה של השפעה בלתי הוגנת. (ע"א 4902/91 גודמן,
9 שם).
10
11 בנוסף, נקבעו מבחנים המסייעים לבדיקה: עצמאות, תלות, קשרי המנוח עם אחרים, נסיבות
12 עריכת הצוואה, קבלת יעוץ משפטי עצמאי ועוד. (דנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי
13 לממשלה, נב (2) 813, 827 (1998)).
14
15 אולם הובהר כי התלות כשלעצמה – איננה מספקת, אלא יש ליתן דגש על אי ההגינות, בניצול
16 התלות או החולשה של המצווה. (ש. שוחט, מ. גולדברג, י. פלומין דיני ירושה ועיזבון,
17 מהדורה שישית, תשס"ה-2005, 101).
18
19 מערכת היחסים עם המתנגדים
20 מהראיות והעדויות שהובאו עולה כי היחסים בין המנוח למתנגדים (ילדיו) היו מורכבים. עם
21 המתנגד 3 לא דיבר שנים רבות, עם המתנגד 1 ניהל הליכים משפטיים, עם המתנגדת 2 נוצר
22 נתק על רקע כספי.
23
24 יחסיו של המנוח עם המתנגד 3 (הבן ____) היו מסוכסכים שנים קודם לכן.
25 המנוח ואשתו הראשונה הדירו אותו מעזבונם עוד בצוואה בשנת 1997 וכבר אז נקבע כי לא
26 יקבל דבר מעזבונם. כך העידה גם עו"ד _____, שנאמר לה שהוחלט שלא יירש אותם בגין
27 סכסוך עמם. (ע' 32 לפרוטוקול שי' 21-27).
28
29 הבן עצמו אישר בעדותו כי משך שנים היה בנתק מהוריו. (18.3.19 ע' 15 שי' 22-23, 16 שי' 3-
30 5). בהמשך השלימו לתקופה, אך לאחר מכן שוב נותק הקשר עם אביו בשנת 2005 ולא חודש
31 מאז.
32
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 שוחח עימו לאחרונה בחודש 2/2005 כשהגיע ולקח אותו לעו"ד כדי לעשות צוואה שבה יוריש
2 לו את רכושו וכן למתנגדים הנוספים. לאחר שלקח אותו לערוך צוואה עבורו, נותק הקשר.
3 "ש. זאת הפעם האחרונה שראית אותו עד לפטירתו
4 ת. ראיתי אותו מדי פעם באזכרות אבל לא היו שיחות." (ע' 18, ש' 7-8).
5
6 מאז לא שוחח עימו, למעלה מ- 8 שנים קודם לפטירתו, לרבות במועד עריכת הצוואה.
7
8 עם המתנגד 1 (הבן _____) ניהל הליך משפטי עוד בחייו בשל סכסוך עסקי כספי (לעיל, וכן .67
9 ס' 51, 58 לתצהירו). הבן אישר זאת בעדותו, עוד בראשית שנת 2003 המנוח ביטל יפ"כ
10 והרשאות שנתן לו. (מכתב 2.03. ____ נספח ו לתצהירו). הוכח (לעיל) כי המנוח תבע אותו
11 במספר תביעות (פירוק שיתוף, דמי שכירות, פעולות כספיות), עד כי הגיעו להסכם מכר עליו
12 חתמו בשנת 2008.
13 ברם הקשר לא שוקם.
14
15 הבת העידה כי היו בנתק משנת 2003 ועד שנפטר (ע' 27, ש' 12-7). היה קשה לשוחח בטלפון .68
16 בשל קשיי שמיעה (ע' 26 ש' 24-28), אישרה כי נעזרה בו כספית.
17
18 גם עם הנכדים הקשר לא היה רציף. עדות הנכד כי משנת 2007 עת היה בן 19, לא ביקר בבית .69
19 סבו ולא התקשר אליו. (ע' 22 ש' 34-24, ע' 23 ש' 1). עדות הנכדה כי המשיכה לבקר את המנוח
20 כשיכלה כי גרה רחוק (ס' 5 לתצהירה, ע' 24, ש' 15-14).
21
22 טענת המתנגדים שהמשיבה חיבלה במכשיר השמיעה של המנוח, לא זו בלבד שלא הוכחה, .70
23 אלא שאף לו היה קלוקל במכשיר השמיעה לתקופה או שיחת טלפון שלא צלחה, הרי מדובר
24 בשנים רבות בהן יכול היה המנוח לשוב וליצור או לחדש קשר עימם. לא הוכחה הטענה כי
25 הדבר נמנע ממנו, כפי שלא הוכח כי היה מבודד מהעולם.
26
27 אחיינו של המנוח סיפר על יחסי האיבה בין המנוח לילדיו וקשר רעוע. .71
28 "אני יכול להעיד מידיעה אישים שבין המנוח לבין הילדים שלו היו יחסי איבה.
29 ממש כך. בשנת 2012 המנוח אמר באוזניים מפורשות, שהוא היה מעדיף שהילדים
30 שלו לא היו בחיים. עד כדי כך הם גרמו לו עוגמת נפש".
31 (מר _____, ס' 3 לתצהירו).
32
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 בעדותו השיב שהמנוח שב וסיפר לו בתקופות שונות שהוא מאוכזב מילדיו ואינו רוצה לשמוע
2 מהם (26.3.19 ע' 36, 1-5), הויכוחים היו עם שלושת הילדים. (ע' 36 ש' 10-11)).
3
4 72. השכן של המנוח (מר _____) העיד שבשיחה עם המנוח השיב לו שהילדים והנכדים לא באים
5 לבקרו (ס' 5 לתצהירו, ע' 43 לפרוטוקול ש' 21-23). גר בשכנות למנוח 3 שנים וראה רק פעם
6 אחת את אחד הנכדים. (ע' 43 ש' 28-31).
7
8 73. המשיבה העידה שהסכסוך בין המנוח לילדיו החל עוד בטרם הכירו, שמעה על כך מהמנוח.
9 ("היו יחסים אבל לא תקינים כי היה לו הרבה מרירות." ע' 41, ש' 29, וכן ע' 44, ש' 16-20).
10 הרגישו שכל שעניין את היה כספו של המנוח, לא התעניינו בשלומו.
11 "הדבר היחידי שעניין את הילדים – היה הכסף של אבא שלהם. הילדים לא
12 התעניינו בשלומו של בעלי המנוח, לא עשו כלום בשבילו, ואפילו ניסו לרמות את
13 בעלי המנוח." (ס' 7 לתצהירה)
14
15 74. בתצהירה פירטה על מערכות היחסים המורכבת שהייתה למנוח עם ילדיו, לרבות סכסוך
16 משפטי עם אחד מהם.
17 עם הבן _____ היה בנתק שנים קודם לכן, חידש הקשר, ובהמשך שוב נותק עימו הקשר בשנת
18 2005. ניסיונות המנוח לשוחח עימו נענו בניתוק. (ס' 6 לתצהירה).
19 עם הבן _____ היו לו יחסים קשים, הבן היה צועק עליו, והמנוח ניהל נגדו תביעות משפטיות
20 בעניין העסק המשפחתי, פירוק שיתוף, דמי שכירות ועוד. (ס' 6 לתצהירה).
21 על הבת כעס שלא הייתה לצד אימה המנוחה כשצריכה הייתה, לא כיבדה אותו רק פנתה
22 לקבל את כספו בלי להתעניין בשלומו, עד שהחליט להפסיק זאת.
23
24 המשיבה נחקרה על דבריה לעניין מערכות היחסים עם הילדים, השיבה לעניין זה. (ע' 46, ש'
25 25-32, "לא רצה להיות מקור המימון שלה" ע' 47 ש' 14-17, 21). היא לא מנעה את כניסתם
26 לבית, לילדים או מי מהם היה מפתח. (ס' 12 לתצהירה, ע' 51, ש' 19-22).
27 לא נמצא כי עדותה לא הייתה מהימנה, ולא כי היא שהביאה למצב זה.
28
29 75. נסתרה הטענה כי המנוח היה מבודד מהעולם, או שהיה בקשר רק עם אשתו, המשיבה. המנוח
30 היה בקשר גם עם שכנים וקרובי משפחה נוספים.
31 כך הצהיר אחיינו, היה עימו בקשר טוב משנת 2003 ועד לפטירתו. (מר _____, ס' 2,
32 3, 6 לתצהירו). אף שהמנוח התקשה בשמיעה ניתן היה לתקשר איתו. במשך שנים גם ניתן
33 היה לשוחח עימו בטלפון באופן רגיל. (ע' 38 ש' 25-33, ע' 39 ש' 1-2).
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 כך העיד השכן שוכר יחידת הדיור על השנים המתקדמות יותר מ-2011 (תצהיר מר _____ ,
2 וכן ע' 43 לפרוטוקול). שתו קפה ושוחחו, היה למנוח קול חזק. (ע' 43, ש' 4).
3 הנכדה העידה שהמנוח היה אדם דומיננטי ('יסבא שלי הוא לא בן אדם שותק הוא מדבר ולא
4 נותן לאחרים לדבר במקומו" ע' 24, ש' 31-23).
- 5
6 76. המתנגדים לא הוכיחו טענתם כי המשיבה היא שגרמה לנתק או פעלה לו, והדבר אינו מתיישב
7 עם מסכת הראיות והעדויות שהובאו.
8
9 מערכת היחסים עם אשתו המשיבה
- 10 77. לא נסתר כי מערכת יחסיו של המנוח עם אשתו, המשיבה, הייתה טובה וקרובה. אין בכך
11 שהיתה אשתו השנייה (לאחר שהתאלמן) כדי למעט מהקשר הקרוב שהיה ביניהם כפי שעלה
12 מהעדויות.
13
- 14 78. טענת המתנגדים שהמנוח הכיר אותה באמצעות סוכנות לשידוכים (ס' 21 לתצהיר _____ ,
15 ס' 22 לתצהיר הבת, ס' 19 לתצהיר _____) אינה ממעטת מכך, אף הובא כי המנוח עצמו הוא
16 שיזם פנייה למשרד השידוכים. הוא רצה בבת זוג.
17
- 18 79. המנוח והמשיבה נישאו ברבנות בשנת 2003, וחיו ביחד עד למועד פטירתו בסוף שנת 2013.
19
- 20 80. המשיבה הצהירה כי "אני והמנוח ניהלנו את החיים שלנו בשיתוף ואהבה גדולה...". (ס' 5
21 לתצהירה). בעת שהכירו נוצרה ביניהם כימיה (ע' 43, ש' 14), והקשר הקרוב נשאר כל השנים.
22
- 23 81. כבר בשנת 2003 ערך המנוח צוואה בפני רשות, בה הוריש למשיבה חלק מרכושו. (מוצג
24 משיבה/1).
- 25 אף לא נחתם ביניהם הסכם ממון (ס' 7 לתצהיר עוה"ד). כך העידה גם המשיבה. המנוח לא
26 חתם עליו ואף היא לא חתמה. (ע' 48, ש' 12-7). לא נמצא כי עדות עוה"ד סתרה זאת.
27
- 28 82. למשיבה ולמנוח היה חשבון בנק משותף (ס' 7 לתצהירה, ס' 44 לתצהיר המתנגד 3).
29 המשיבה העידה שהפקידה לחשבון המשותף עם המנוח את הכספים שקיבלה ממכירת
30 דירתה (ע' 44, ש' 13-12). לא נסתר כי המנוח נהג בה בדרך של קירבה ושיתוף עוד בחייו,
31 לרבות בעניין כספו וזכויותיו.
32 המשיבה נחקרה ארוכות, גרסתה לא נסתרה ומהימנותה לא התערערה.
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

83. כך עלה גם מעדויות נוספות כי המנוח אמר שמעריך את אשתו, דואגת לו, הכניסה שמחה לחייו, היא טובה לו.
- 1
2
- 3 "בכל פעם שהמנוח דיבר על ____ היה מלא אור בעיניים, היה מאושר, והיה שר
4 לה שירים כל הזמן. המנוח היה מלא הערכה לאשתו ____ על השמחה שהיא
5 הכניסה לחייו, ועל הכבוד שהיא רחשה לו." (אחיין המנוח, ס' 5 לתצהירו).
- 6 "לפחות שיש לי אישה ואישה טובה" (השכן, ס' 5 לתצהירו, ע' 43 לפרוטוקול
7 ש' 23).
- 8
84. המתנגדים לא הציגו כל עדות רפואית בדבר תלות גופנית או נפשית של המנוח במשיבה בתקופת עריכת הצוואה שנת 2006.
- 9
10
11 לא הוכח שהיה תלוי בה באופן השולל את רצונו החופשי, ואין בהיותם בני זוג או בכך שדאגה
12 לו וטיפול בו להביא למסקנה שהיה מנותק מהעולם.
- 13 נהפוך הוא, הוכח שלא היה מבודד, אף ניהל הליך משפטי כנגד אחד מילדיו המתנגדים בשנים
14 שלאחר עריכת הצוואה. מהעדויות עלה שהיה בקשר עם קרובי משפחה אחרים שכנים ועורכי
15 דין. היותו כבד שמיעה לא מנעה זאת.
- 16
85. הובא כי המתנגדים או מי מהם סברו שעל המנוח לחתום על הסכם ממון עם המשיבה (המתנגד 1 ס' 29, 31 לתצהירו), החתימו אותו על צוואה המזכה אותם ברכושו (המתנגד 3, ס' 45-46 לתצהירו).
- 17
18
19
20 אלא שפעולות אלה, מטעם המתנגדים (ולא מטעם המשיבה), לא עלו בקנה אחד עם רצונו של
21 המנוח כפי שהובא בעדויות, שכן לא חתם על הסכם ממון עם אשתו וכן ערך צוואה אשר מזכה
22 את רעייתו.
- 23
86. המתנגדים הציגו תאוריה מטעמם לפיה המנוח היה תלוי רק במשיבה, כתוצאה מפעולותיה היזומות, חולה ונזקק לה, ועל כן ערך את הצוואה כהוראתה.
- 24
25
26 אלא שלא כך עולה ממסכת הראיות שהובאה. המנוח היה אדם דעתן, שידע מה רצונו, וכיצד
27 להביע אותו. העובדה כי היה כבד שמיעה לא 'בודדה' אותו מהעולם, והוא התנהל בו תוך קשר
28 עם הסובבים אותו. לא הוכחה תלות בלעדית המנוחה, ואין בכך שהסתייע בבת זוגו לה היה
29 נשוי כדי להביא למסקנה כי הפך תלוי בה באופן ששלל את רצונו החופשי. הדבר לא הוכח
30 והטענה נדחת.
- 31
87. לסיכום נקודה זו מכל שהובא בחומר הראיות ומשמיעת העדויות, המתנגדים לא הרימו את הנטל להוכיח כי המנוח היה תלוי במשיבה או מנותק מהעולם באופן המקים הנחה שנשלל רצונו החופשי.
- 32
33
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 מכל האמור עולה כי המתנגדים לא הרימו הנטל להוכחת הטענה להשפעה בלתי הוגנת, לא
2 הובא כי נשלל רצונו החופשי של המנוח, רכיבי הטענה לא הוכחו, והיא נדחת.
3
4 **מעורבות בעריכת הצוואה**
- 5 88. טענה נוספת שהעלו המתנגדים הינה שהמשיבה הייתה מעורבת בעריכת הצוואה, המשיבה
6 הכחישה זאת.
7
8 89. סעיף 35 לחוק הירושה קובע:
9 "הוראת-צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד
10 לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת-צוואה המזכה בן-זוגו של אחד
11 מאלה - בטלה."
12
13 90. הפסיקה נטתה לפרש את הסעיף באופן מצומצם. נקבע כי במינוח "ערך את הצוואה", הכוונה
14 הינה למי שעסק בניסוח או בכתיבת הצוואה, כאשר המבחן גמיש ובהתאם לנסיבות המקרה
15 ולשכל הישר (ע"א 851/79 **בנדל**, שם; ע"א 1079/92 **גדליה נ' דאלי**, מז (5) 431 (1993); ע"א
16 5869/03 **חרמון נ' גולוב**, פ"ד נט (3) 1 (2004)).
17 אף אין לראות השפעה בלתי הוגנת בשיחות מקדימות, או בשליחות מטעם המצווה לצורך
18 עריכת הצוואה (ע"א 6496/98 **בוטו נ' בוטו** נד (1) 19 (2000)).
19
20 91. גם כאשר הנהנה מביא את המנוח למשרד עוה"ד, ואף שוחח עם עוה"ד, אין בכך לפסול את
21 הוראות הצוואה, כל זמן שעוה"ד שוחח בעצמו עם המנוח ביחידות ובדק עימו מה הוא רצונו
22 שלו. (ע"א 2098/97 **בוסקילה נ' בוסקילה**, נה (3) 837 (2001)).
23
24 92. גם כשעורך הדין היה עו"ד שטיפל בעבר בענייני הנהנה, שהביא המנוח אליו, ואף סייע לו
25 בפרטים שונים להם נזקק לצורך הצוואה, לא הוכר הדבר כנטילת חלק בעריכת הצוואה. (ע"א
26 2500/93 **שטיינר נ' המפעל לעזרה הדדית של עולי מרכז אירופה**, פ"ד נ (3), 338).
27
28 93. אם המצווה מסר את הוראותיו לעורך הדין ופגש בו, הפעלתנות הקודמת של נהנה אצל
29 המצווה אין בה משום נטילת חלק בעריכת הצוואה.
30 שיקול הדעת העצמאי של עורך הדין והקשר הישיר שנוצר בינו ובין המצווה, יש בהם כדי
31 לנתק את הקשר בין אירוע העבר לבין פעולתו של עורך הדין ויש בהם כדי ליצור התחלה
32 חדשה בכל הנוגע לעריכת הצוואה. (ע"א 851/79 **בנדל**, שם; ע"א 7506/95 **שוורץ נ' בית**
33 **אולפנא בית אהרון וישראל**, שם).
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

94. גם מקום שנהנה הזמין את עוה"ד שערך את הצוואה, ואף שילם את שכר טרחתו, וגם מקום בו תוכנה של הצוואה נמסר לעוה"ד על ידי הנהנה, נקבע כי אין בכך משום נטילת חלק פסול בעריכת הצוואה.
- זאת, כל עוד המצווה הוא שקובע תוכן הצוואה. (ע"א 760/86 רזון נ' שולמן, פ"ד מג (3) 586). אף הבאת עד לא תהפוך את הנהנה למי שלקח חלק בעריכת הצוואה. (ע"א 6496/98 בוטו, לעיל, ש' שטרסברג כהן).
95. כאשר המצווה היה כשיר וידע טיבה של צוואה מהי, הפסיקה לא מצאה בפרמטרים אלו עדות למעורבות נהנה מצוואה בעריכתה. המבחן כאמור הינו מבחן השכל הישר, וכל מקרה יבדק בהתאם לנסיבותיו. (ע"א 5869/03 חרמון נ' גולוב, שם).
96. הצוואה נערכה לפי רצונו של המנוח - עורך הדין ____ אשר ערך את הצוואה ובפניו חתם המנוח, הצהיר ונחקר על נסיבות עריכתה.
- בתצהירו תיאר כי המנוח הוא שפנה אליו, ביקש ממנו להכין את הצוואה עבורו והבהיר לו מה מבוקשו. המנוח קבע את תוכנה של הצוואה, ועוה"ד ניסח אותה לאחר שיחה טלפונית עימו בה בירר מי יהיו הזוכים בצוואה, מי יורשיו ומה היקף עיזבונו.
- המנוח אמר לו שהוא רוצה שאשתו תזכה במלוא עיזבונו, לא רוצה להוריש דבר לילדיו מאשתו הראשונה נגדם מנהל הליכים משפטיים. יש לו בעיקר נכס ב____. הם סיכמו בטלפון את שכ"ט, וכן שעוה"ד יגיע לביתו כדי להחתימו על הצוואה.
1. אני ערכתי את צוואת המנוח מיום 29.9.06.
2. אני והמנוח שוחחנו טלפונית, ביררתי עם המנוח בדיוק מי הזוכים על פי צוואתו, מה היקף עיזבונו ואיזה עוד יורשים יש לו. המנוח אמר לי שהוא רוצה שאשתו ____ תזכה במלוא עיזבונו, שיש לו בעיקר נכס ב____, ושהוא לא רוצה להוריש כלום לשלושת ילדיו מנישואיו הקודמים לאשתו. המנוח סיפר לי שהוא מנהל הליכים משפטיים נגד בניו, ושהוא מאוד מאוכזב משלושת ילדיו, ומבחינתו "אין לו יותר ילדים". סיכמתי עם המנוח את שכר הטרחה שלי עבור הצוואה, וסיכמנו שאני אגיע אליו לביתו כדי להחתיים אותו על צוואתו.
- (ס' 1-2 לתצהיר עוה"ד).
97. עוה"ד מסר שכאשר הגיע לבית המנוח ושוחח עימו התרשם שהוא צלול וחד (ס' 4 לתצהירו). המנוח קרא את נוסח הצוואה בכתב מאחר ולא שמע טוב, עבר איתו עליה. המנוח חתם על הצוואה בפניו, והוא והעד הנוסף חתמו.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 3". הכנתי למנוח את צוואתו, והגעתי לביתו ביום 29.9.06 יחד עם העד הנוסף, מר
2 _____ . עברתי עם המנוח על צוואתו, קראנו יחד אותה, ולאחר שהמנוח
3 הצהיר בפניי ובפני העד הנוסף כי זו צוואתו – המנוח חתם על צוואתו, וגם אני והעד
4 הנוסף חתמנו על הצוואה. " (ס' 3 לתצהיר עוה"ד).
5
6 98. עוה"ד נחקר על המפגש, הבהיר שהתרשם כי המנוח צלול ומבין. המנוח קרא את הצוואה
7 וככל שהייתה מילה משפטית לא מובנת הסביר לו אותה.
8
9 "תשמע, _____ מבחינת האוזניים שלו הוא לא כל כך שומע, בהתחלה הצעתי לו בוא
10 נקריא לך, הבנאדם צלול בדעתו, והחלטתי שאני אקריא לו את הצוואה, קלטתי
11 שאני אדבר חזק, החלטתי שאני התיישב לידו הוא קורא לידי את הצוואה ואני
12 עובר איתו, אם היתה מילה משפטית שלא מבין הסברתי לו."
13 (ע' 55, ש' 16-13).
14
15 99. לא נמצא כי היותו של המנוח כבד שמיעה סותר יכולתו לשוחח עם עוה"ד בטלפון לצורך
16 אמירת רצונו על תוכן הצוואה. כך גם נדחית הטענה שהעובדה כי עוה"ד עבר עם המנוח על
17 הצוואה מעידה שהמנוח לא ידע על תוכנה. לא כך העיד ולא כך עלה מהתיאור.
18 נהפוך הוא, מן הראוי שעו"ד שעורך צוואה יעבור עם האדם על הצוואה הכתובה בטרם
19 יחתום, והדבר איננו שולל שיחה קודמת.
20
21 100. המנוח חתם על הצוואה בביתו :
22 "ש. בהתאם להנחיות שהוא נתן לך טלפונית ערכת את הצוואה במשרדך?
23 ת. נכון ...
24 ש. האם הוא חתם על המסמך כפי שאתה הבאת?
25 ת. כן
26 ש. היכן נחתמה הצוואה?
27 ת. אצלו בבית."
28 (ע' 54 ש' 17-16, 26-23).
29
30 כתובת משרדו נותרה בשוגג ("ת. טעות שלי. אני אגיד בפורמט אצלי תמיד רשום מרחוב כך
31 וכך והמסמך נחתם במשרדי בראש"ל"צ. אנו נוהגים להחתים במשרד ולא ללכת ללקוחות."
32 ע' 54 ש' 29-27).
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלוגים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 בעת עריכת הצוואה בבית המנוח, המשיבה לא הייתה מעורבת בכך או נוכחת. (ס' 5 לתצהיר
2 עוה"ד). הכחיש כי הייתה שם, והעיד שלא הייתה לו הכרות מוקדמת עם המנוח או עם
3 המשיבה לפני עריכת הצוואה. (ע' 53, ש' 14-10). למיטב זכרונו המנוח פנה אליו, ייתכן שקיבל
4 את המספר מעו"ד _____ אולם הוא שוחח איתו ורק איתו. (ע' 53, ש' 34-28 ע' 54 ש' 11-8)
5 ובהתאם ערך את הצוואה (ע' 54, ש' 17-16).
6
7 "ש. אני חוזר בשיחה לגבי השיחה שקיבלת הוראות מהמנוח לגבי הצוואה, מי
8 התקשר למי?
9 ת. _____ התקשר אלי
10 ש. שוחחת רק איתו?
11 ת. רק איתו
12 ש. אתה יודע מי נוכח בבית ששוחחת איתו?
13 ת. לא
14 ש. יכול להיות ש _____ עמדה לידו בבית?
15 ת. לא יכול לדעת. תשמע הם גרים יחד.
16 ש. בהתאם להנחיות שהוא נתן לך טלפונית ערכת את הצוואה במשרדך?
17 ת. נכון
18 ש. שהגעת אליו הביתה לערוך את הצוואה היו לו השגות לגבי הצוואה שערכת?
19 ת. ממש לא. יותר מזה אני שאלתי אותו שאלות בתור אבא למה הוא לא נותן חלק
20 מהירושה לילדיו, הפריע, רציתי לבדוק שהוא סגור על הענין
21 ש. כלומר על הצוואה הזאת שאתה ערכת במשרדך ובאת אליו הביתה הוא חתם ללא
22 השגות?
23 ת. כן.
24 ש. האם הוא חתם על המסמך כפי שאתה הבאת?
25 ת. כן." (פרוטוקול. 10.7.19 ע' 54 ש' 24-8).
26
27 102. המנוח הבהיר שאינו רוצה להוריש לילדיו.
28 "אני חוזר עוד פעם אני מחבר את התשובות גם לתשובות שהוא נתן לי במעמד
29 הצוואה והתשובה היתה ילדיו לא יקבלו כלום כי יש לי סיבות טובות לא לתת להם
30 כלום. וזה היה חזק מאוד מאוד המשפטים שלו, הם לא היו משפטים של בנאדם שלא
31 מבין מה הוא אומר". (ע' 60 ש' 18-16).
32
33

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 המשיבה הצהירה שלא לקחה חלק בעריכת הצוואה, המנוח היה עצמאי וכך היה גם בעת
2 עריכת הצוואה (ס' 7-8 לתצהירה). לא הכירה קודם את עוה"ד שערך את הצוואה, המנוח בחר
3 אותו. (ע' 44, ש' 26-33, ע' 47 ש' 33-34). לא שמעה שבעלה תיאם את הפגישה עם עורך הדין,
4 היא לא עשתה זאת, מניחה שהמנוח פנה אליו. (ע' 51, ש' 8-12). לא הוכח אחרת, ולא הוכח
5 שהמשיבה הייתה נוכחת במעמד עריכת הצוואה.
6
- 7 104. טענת המתנגדים שעו"ד _____ היה עו"ד מטעמה של המשיבה, לא הוכחה ונדחתה. עוה"ד
8 הצהיר שהמשיבה לא הייתה נוכחת בעת עריכת הצוואה, המשיבה הצהירה כך, לא הוכח
9 אחרת. גם לא הוכח שעוה"ד הכיר קודם את המשיבה.
10 כך השיב:
- 11 "אני רוצה להגיד שכל הזמן חשבתי שהגב' שיושבת באולם היא _____. עכשיו
12 יצאתי החוצה והבנתי ש _____ יושבת בחוץ. ומי שבאולם זה גב' אחרת."
13 (ע' 59 ש' 3-4).
- 14
- 15 105. בסיכומים הרחיבו המתנגדים לגבי עו"ד נוסף (עו"ד _____) בניסיון להראות שעו"ד מטעם
16 המשיבה ערך את הצוואה. עו"ד זה גם ייצג את המנוח בהליכים המשפטיים כנגד
17 המתנגד 1 כפי שציינו בתצהיר (תצהיר המתנגד 1, ס' 51-53).
18 אלא שעוה"ד שערך את הצוואה היה עו"ד _____. וגם ככל שהגיע בהמלצת עוה"ד השני,
19 הדבר איננו מאיין זאת.
20
- 21 106. המתנגדים לא העידו את העד הנוסף לצוואה, נטען שלא אותר, גם דבר זה עומד לחובתם.
22 כך גם בחרו שלא לזמן לעדות את עו"ד _____. זאת אף שבסיכומים מתארים קנונייה,
23 לכאורה, מטעם המשיבה ומטעמו. עניין זה עומד כנגד גרסתם. (ע"א 78/04 **המגן חברה**
24 **לביטוח בע"מ נ' גרשון הובלות בע"מ**, פ"ד סא(3) 18 (2006)).
25
- 26 107. ברם כאמור, גם ככל ועו"ד _____ הומלץ ע"י עוה"ד השני, אין הדבר מהווה עילה לביטול
27 הצוואה או הופך אותו ליעו"ד המשיבה'. כאמור לעיל, מעת שהוכח כי המנוח הביע את
28 רצונו החופשי בפני עוה"ד שערך את הצוואה, ועוה"ד בירר זאת עימו ישירות, די בכך כדי
29 לנתק פעולות קודמות. (ע"א 2500/93 **שטיינר לעיל**, ע"א 851/79 **בנדל לעיל**).
30
- 31 108. כך גם נמצא לדחות הטענות לחוסר מהימנות עוה"ד שערך את הצוואה, משלא הגיע למועד
32 הראשון שנקבע לחקירה. אלא שעוה"ד התייצב למועד החלופי שנקבע, הסביר, נחקר ארוכות
33 והשיב על כל השאלות בפירוט.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15-07-2051 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 15-07-2133 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 בהתאם נדחתה הבקשה, החוזרת, מטעם המתנגדים להוציא בעניינו דו"ח כניסות יציאות
2 ממשרד הפנים לבדוק אם שהה בחו"ל. לא נמנע מהם לשאול אותו שאלות במהלך החקירה,
3 נחקר והשיב ולא נמצאה עילה לפגוע בפרטיותו. (החלטה מיום 6.8.19).
4
5 109. בקשת רשות ערעור שהגישו המתנגדים על החלטה זו נדחתה, נקבע שאין רלוונטיות לדוח
6 כניסות ויציאות העד מהארץ לאחר שהתייצב נחקר ארוכות ובית המשפט התרשם באופן
7 בלתי אמצעי מהעד. (רמ"ש 19-08-42701 החלטה מיום 3.11.19, כב' השופטת פלאוט).
8
9 110. יצויין כי לא התרשמתי שהעד אינו מהימן, כטענת המתנגדים, נהפוך הוא. בעדותו השיב
10 עוה"ד בפירוט וככל שנשאל וגרסתו לעניין רצון המנוח ועריכת הצוואה לא נסתרה.
11
12 111. הוגש תמליל שיחה בין עורך הצוואה עו"ד _____ עם המנוח ועו"ד _____, מספר
13 חודשים לאחר עריכת הצוואה. מסר שהגיע שוב לבית המנוח לצלם ולהראות שהמנוח הביע
14 את רצונו החופשי, כי צילום עריכת הצוואה לא צלח. (ע' 55 ש' 34-33, ע' 57 ש' 12-11).
15
16 112. המתנגדים לא חלקו על הצגתו, ברם טענו כי לקראת סוף הסרטון נשמע ברקע קול של אישה,
17 זו המשיבה והייתה נוכחת במעמד עריכת הצוואה. שני הצדדים נתבקשו והגישו מטעמם את
18 הסרטון באמצעי דיגיטלי לצפייה (ביום 15.6.20).
19
20 113. מצפייה בסרטון שהוגש (בשתי ההגשות), עולה בבירור המנוח כאדם מודע, ברור, נחרץ, דיבר
21 על יחסיו עם אשתו ודאגתה לו, רצונו לא להוריש רכושו לילדיו שפגעו בו, אינו רוצה לשנות
22 מהצוואה שערך. (ע' 1 לתמליל ש' 22-27, ע' 2 ש' 3-2, ע' 6 13-8, ע' 7 ש' 12, ע' 8 ש' 17-11 ע' 9
23 ש' 10, ע' 11 ש' 14-12 ע' 12 ש' 10-9). הסרטון מחזק את המסקנות מהתשתית הראייתית
24 שהובאה לעיל לעניין רצון המנוח.
25
26 114. ברם יובהר: המדובר בסרטון מפגש עם המנוח כחצי שנה ומעלה לאחר עריכת הצוואה,
27 שהוא המועד לבחינת רצון המנוח. אין מדובר בסרט של מעמד עריכת הצוואה.
28 נוכחות עוה"ד הנוסף שהסריט מפגש זה, אין בה כדי לשנות מהמסקנות שפורטו בהרחבה
29 לעניין מועד עריכת הצוואה.
30 לא נעלמו מעיני טענות המתנגדים, שפורטו בהרחבה בסיכומים, תאורייה בעניין שני עוה"ד
31 והמשיבה וקנונייה להשתלט על רכוש המנוח. ברם לא נמצא ביסוס להן ונדחות בזאת.
32

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 לסיכום, לא נמצא ולא הוכח כי העובדה שהמנוח היה כבד שמיעה, מנעה ממנו למסרו את
2 רצונו החופשי בטלפון לעוה"ד שערך את הצוואה, או לחתום במפגש על גבי נוסח הצוואה
3 המודפס שאף הוכח כי הוסבר לו.
4 לא נסתר כי מסר בעל פה את רצונו לעורך הדין שערך את הצוואה קודם למפגש, וכי בעת
5 המפגש עבר על הצוואה עם עוה"ד עורך הצוואה, הוסברה לו בנוכחות עד נוסף, ולאחר מכן
6 חתם עליה. הניסיון להמעיט מרצונו החופשי של המנוח לא הוכח.
7 **לא הוכח כי למשיבה הייתה מעורבות בעריכת הצוואה, הטענה נדחית.**
8
9 אף לא הוכחו טענות תחבולה או תרמית, נוכח כל שפורט לעיל. הוכח שהמנוח היה צלול
10 וכשיר לעריכת הצוואה, פעל בהתאם לרצונו שלו, לא הוכח כי המשיבה היא שהביאה לכך
11 שהמנוח החליט שלא להוריש מרכושו למתנגדים, בנסיבות שפורטו. לא נסתרה העובדה
12 שכעס על ילדיו. הטענה שהדבר בעטיה של המשיבה או 'תחבולה' מטעמה לא הוכחה.
13
14 **טענה לעניין צוואה הודדית קודמת**
15 נדחית טענת המתנגדים שאין לקיים את הצוואה האחרונה שערך המנוח, נוכח צוואה הודדית
16 משנת 1997 שערך עם אשתו הראשונה, בה ציוו רכושם לבן הזוג. (נספח א לתצהירי
17 המתנגדים, 8.1997. __). כאמור אשתו נפטרה לפניו.
18
19 הוראות ס' 8א לחוק הירושה ("צוואות הודדיות"), שהסדיר את מוסד הצוואות ההודדיות
20 במשפט הישראלי, וקבע הנחיות לאפשרות של ביטול צוואה הודדית, נכנסו לתוקף ביום
21 1.8.2005, שנים לאחר עריכתה של הצוואה ההודדית.
22
23 תיקון זה בחוק הירושה (שנקרא תיקון 12 ומצא את ביטויו בס' 8א לחוק) ערך איזון בין
24 עיקרון החופש לצוות ולשנות את הצוואה, לבין עיקרון ההסתמכות בצוואות הודדיות. (ש.
25 שוחט נ. פינברג י. פלומין **דיני ירושה ועזבון** ע' 147 (מהדורה שביעית מורחבת) התשע"ד-
26 2014).
27 מגבלה זו כהוראת חוק לא הייתה קיימת קודם לזו, וניתן היה לבטל צוואה הודדית בדרך של
28 עשיית צוואה מאוחרת יותר.
29
30 הצוואה ההודדית שערך המנוח נערכה שנים קודם לתיקון לחוק הירושה, עוד בשנת 1997.
31 בהתאם לפסיקה עד לתיקון לא נשללה זכות המצווה לבטל את הצוואה או לשנותה, בהתאם
32 לס' 36(א) לחוק הירושה, הקובע זכותו של המצווה לבטל את צוואתו "אם על ידי ביטול
33 במפורש באחת הצורות לעשיית צוואה" או בדרך אחרת.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלוגית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

- 1 נקבע בפסיקה כי בטרם התיקון ידעו בני הזוג כי אין הגבלה על שינוי הצוואה, גם בבחינת
2 שאלת ההסתמכות. (כך בין היתר, בע"מ 10807/03 זמיר נ' גמליאל ש' נאור, סב (1) 601
3 (2007); בע"מ 10090/17 פלוגית נ' פלוגי, ש' מזוז (25.1.2018)).
4
5 121. יתר על כן בנסיבות כאן, הוכח גם בפועל בשנים שלאחר מכן, כי כוונתם ועמדתם, של שני בני
6 הזוג, הייתה שביכולתם לשנות את הצוואה וכוחם זה לא הוגבל.
7
8 122. זאת תחילה בפעולתה של רעייתו הראשונה של המנוח (אם המתנגדים) אשר היא עצמה
9 שינתה את הצוואה ההדדית שערכה, בצוואה חדשה בשנת 2002, בה שינתה מהוראות
10 הצוואה ההדדית.
11 היא פעלה בהתאם לזכותה לשינוי הצוואה וביטולה, וכן כתבה בצוואתה החדשה במפורש
12 כי: "מבטלת בזאת כל צוואה שעשיתי". (צוואה מיום 4.2002, ס' 1, נספח ב' לתצהירי
13 המתנגדים).
14 דבר זה עומד כנגד פרשנות עוה"ד שהעידה לכוונתם, וכאשר הדבר לא נוסח כך בכתובים
15 בנוסח הצוואה ההדדית בשנת 1997 ולא הוגבל בפועל.
16
17 123. גם המתנגד 3 עצמו (הבן) הצהיר שלקח את אביו לערוך צוואה אחרת בשנת 2005 במשרד
18 עו"ד, בה נקבע כי המנוח יוריש לו את רכושו ביחד עם הילדים הנוספים. למחרת אביו הודיע
19 לו שמנתק עימו קשר. (ס' 45-46 לתצהירו).
20 צוואה חדשה זו משנת 2005 שינתה מהוראת הצוואה ההדדית שהדירה את המתנגד 3
21 מהעניזבון. קרי, הבן המתנגד עצמו לא ראה כל מניעה בשינוי הצוואה ההדדית משנת 1997,
22 שבמסגרת הוראותיה הודר ואינו זוכה בה, בעריכת צוואה חדשה בשנת 2005.
23 אם כן מה לו להלין כיום על שינוי הצוואה משנת 1997. כפי שערך המנוח צוואה בשנת 2005,
24 רשאי היה לערוך צוואה בשנת 2006 ולצוות כרצונו.
25
26 124. כך גם לשון הצוואה ההדדית הינה שכל מצווה זיכה בה את בן הזוג השני, לא נקבעה הוראת
27 יורש לאחר יורש. נקבע שרק ככל שגם בן הזוג לא יהיה בחיים רק אז יהיו הזוכים שניים
28 מהילדים (וללא המתנגד 3, ס' 4 לצוואה). אלא שכאן בת הזוג נפטרה כאמור לפניו, והמנוח
29 ירש אותה. (עמ"ש (מרכז-לוד) 66014-03-15 י.ס. נ' ש.א. (14.4.16)).
30
31 125. לסיכום פרק זה, כאשר הצוואה ההדדית נערכה בשנת 1997 עובר לתיקון בחוק ובעת שניתן
32 היה לשנות מצוואה הדדית בצוואה חדשה, ומעיון בהן לא נמצא כי הגבילו את עורכייהן
33 מלשנות צוואתם, רשאי היה המנוח לערוך צוואה חדשה.
34

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 2051-07-15 פלונית נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'
ת"ע 2133-07-15 פלונים נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל – אביב ואח'

1	סיכום	
2	לקראת סיום יוזכר כי הצוואה נערכת בשנת 2006 כאשר המנוח נפטר בסוף שנת 2013, קרי	126.
3	כעבור כ- 7 שנים. בתקופה ארוכה זו הייתה בידו האפשרות, לו רצה בכך, לשנות את	
4	הצוואה שערך, לא הובאה מניעה לכך. ברם לא שינה אותה.	
5	צר על כי המתנגדים מרגישים פגועים מתוכנה של הצוואה, ברם לא הובא כי סותרת את	
6	היחסים ששררו עימו בחייו.	
7		
8	מכל האמור לעיל, בבחינת מסכת הראיות והעדויות, המתנגדים לא הוכיחו את עילות	127.
9	ההתנגדות להן טענו. חוות דעת המומחה לכתב יד לא סתרה כי זו חתימת המנוח, חוות דעת	
10	המומחה הרפואי קבעה שהמנוח היה צלול בכדי להבחין כראוי בטיבה של צוואה. לא הוכחה	
11	השפעה בלתי הוגנת מצד המשיבה או מעורבותה בהכנת הצוואה, ולא נסתר כי הצוואה נערכה	
12	ונחתמה על ידי המנוח בהתאם לרצונו החופשי.	
13		
14	משלא הוכחו טענות ההתנגדות לצוואה, ההתנגדות לצו קיום הצוואה נדחית.	128.
15	הבקשה לצו קיום צוואת המנוח – מתקבלת.	
16	צו קיום צוואה יחתם במסמך נפרד.	
17		
18	המתנגדים ישאו בהוצאות המשיבה ובשכ"ט עו"ד בסך 40,000 ₪.	129.
19	תשלום שכ"ט המומחים יישאר על כנו.	
20	סכום שלא ישולם ישא הפרשי הצמדה וריבית עד לפירעון בפועל.	
21		
22	המזכירות תסרוק פסק הדין בכל התיקים, ותמציא לצדדים.	130.
23	ניתן לפרסום ללא שמות וללא פרטים מזהים של הצדדים.	
24		
25	ניתן היום, ג' אלול תש"פ, 23 אוגוסט 2020, בהעדר הצדדים.	
26		
27		
28	אילת גולן – תבורי, שופטת	
29		
30		